

”Brukte bleier på børs”

- Carema, mediene og skandalen som ikke var noen skandale

INNLEDNING

I de skandinaviske landene har det offentlige lenge hatt tilnærmet monopol på å yte omsorgstjenester til eldre og syke. Men selv om det offentlige fremdeles dominerer, har det etter hvert blitt flere private tilbydere av alders- og sykehjemstjenester. Ansvar for kvalitetssikring og finansiering har forblitt det offentlige. Det har altså ikke vært snakk om ren privatisering, men en introduksjon av private utførere av omsorgstjenester gjennom konkurranseutsetting.

Spørsmålet om konkurranse i helse- og omsorgssektoren er svært omstridt. Diskusjonen om hvordan en økende andel eldre mennesker skal få god omsorg, blir derfor et kjernesporsmål i årene fremover. Av den grunn vies debatten betydelig oppmerksomhet i mediene. Vi får både enkelthistorier og systemdebatter. Ikke sjeldent har enkelthendelser stor betydning for debatten om systemet, noe NRKs avsløring av lovbrudd på Ammerudlunden illustrerte.¹

I Sverige eksploderte den såkalte Carema-skandalen² høsten 2011. Påstander om at det private Koppargården sykehjem utenfor Stockholm ble vanstyrt, samtidig som sjefene fikk store bonuser og penger forsvant til skatteparadis, medførte stor medieomtale. I dette notatet redegjøres det for påstandene, mytene og fakta i den mye omtalte Carema-skandalen. Notatet fokuserer i liten grad på den overordnede diskusjonen om fordelene og ulempene ved offentlig eller privat velferdsproduksjon. Snarere vil notatet vise hvordan ”skandalen” oppsto, og hvor feilaktig mediebildet var. Deretter vises det til hvordan bildet av den private tjenesteleverandøren Carema viste seg å være sterkt misvisende. Debatten har gått lenge i Sverige, men vi ser nå at eksemplene fra den svenske avisen *Dagens Nyheter* også brukes i Norge, særlig av Fagforbundet³ og venstresiden, sist ved utgivelsen av boken *Blåkopi*, forfattet av Wegard Harsvik. Det er derfor gode grunner til å tilbakevise de falske påstandene som Carema-saken baserte seg på.

BAKGRUNN

Høsten 2011 publiserte *Dagens Nyheter* (DN) en stor sak om uakseptable forhold på det private sykehjemmet Koppargården i bydelen Hässelby-Vällingby utenfor Stockholm. Hjemmet ble drevet av det private helsefirmaet Carema, og DNS publisering var starten på det som skulle bli kjent som Carema-skandalen. Vanvittige 4000 medieoppslag fulgte i løpet av en tremånedersperiode. Det tilsvarer omtrent 45 artikler hver eneste dag. De aller fleste oppslagene beskrev Koppargården i negative ordelag. I november fulgte SVT opp med *Dokument inifrån*,⁴ ”Vi gav dom vår pappa”, som avslørte rot med arbeidstimer og forsterket inntrykket av Koppargården som et dårlig organisert sykehjem.

I løpet av få uker hadde den svenske pressen, med DN i spissen, skapt et inntrykk av et privat sykehjem som ble skandalestyrt, noe som naturlig nok skapte et voldsomt politisk press for endringer. Carema-skandalen formet således den politiske debatten om eldreomsorg i Sverige, og fungerte som et skrekkeeksempel for motstandere av private velferdstilbud.

Våren 2012 gikk tidsskriftet *Dagens Samhälle* (DS),⁵ en avis for "beslutningstakere på det offentlige markedet", som kan sammenlignes med norske *Kommunal Rapport*, ved journalist Thord Eriksson, i dybden på Carema-skandalen for å etterprøve hvorvidt DNS artikler medførte riktighet. Eriksson og DS sine konklusjoner er distinkt forskjellige fra DNS. Snarere enn å beskrive en skandale på Koppargården, beskriver DS en medieskandale. En blanding av kampanjejournalistikk og mytespredning, ikke reelle forhold, skapte Carema-skandalen.

CAREMA

Carema Care⁶ er en privat helseleverandør, som leverer en rekke tjenester innen helse og omsorg. Carema sysselsetter i overkant av 8 000 ansatte, omsetter for ca. 4,5 milliarder svenske kroner årlig og er et heleid datterselskap av Ambea.⁷ I 2012 endret Carema sin organisasjon ved å selge ut deler av selskapet til Capio. Fra 2013 fokuserer Carema utelukkende på omsorgsvirksomhet, og selskapet styrer i alt 415 enheter innenfor helse og omsorg, med over 7000 beboere.⁸

Carema overtok den kommunalt styrte Koppargården i 2008. Uavhengige gjennomganger av driften forut for Caremas overtakelse, gjort både av Carema selv og kommunale myndigheter, avslørte store mangler i kvaliteten på tjenestene.⁹ Forståelsen av problemene var sammenfallende, slik at man hadde en klar forståelse både fra oppdragsgiver (kommunen) og utfører (Carema) av hva som var de reelle problemene. Det var bl.a. utfordringer med hygiene, helhetlige helsevurderinger av beboerne og planer for rehabilitering. Arbeidet for å forebygge skader var heller ikke tilfredsstillende. Behovet for å benytte seg av bedre IT-systemer for å øke kvaliteten, samt minske risikoen for feilmedisinering, var et annet punkt som måtte utbedres. Oppdragsgiver estimerte at det vil ta omkring tre år å utbedre manglene.

De store utfordringene ved den kommunale driften var utvilsomt noe av årsaken til at Carema fikk overta Koppargården i 2008. Lokalpolitiker for Moderaterna, Elias Granqvist, uttalte til *Dagens Samhälle* at man "håpet Carema skulle løse kvalitetsutfordringene på Koppargården". Dette var bakgrunnen og forutsetningene for Caremas overtagelse av driften i september 2008.

Organisering, kvalitetssikring og finansiering av svensk eldreomsorg

Den svenske eldreomsorgen er organisert omtrent som den norske, og det offentlige har det finansielle og kvalitetsmessige ansvaret for tilbudet. I all hovedsak er det svenske kommuner og landsting (som tilsvarer norske fylker) som er ansvarlige for utformingen av tjenestetilbudet.¹⁰ Eldreomsorgen utgjør, ifølge Statistiska Centralbyrån i Sverige (SCB-tall fra 2009) rundt 90 milliarder svenske kroner, 20 prosent av kommunenes samlede utgifter. Det er altså betydelige ressurser som brukes av det offentlige på omsorgstjenester i Sverige.¹¹

I motsetning til i Norge, som har oljepenger, har man i Sverige på en helt annen måte opplevd velferdsstatskrise, med påfølgende behov for nedskjæringer og effektivisering av offentlig sektor. Under krisen på begynnelsen av 1990-tallet måtte Sverige gjøre omfattende kutt for å bøte på en offentlig sektor som var blitt for omfangsrik. I omsorgssektoren måtte svenske kommuner mellom 1992 og 1995 kutte 50 000 årsverk, tilsvarende åtte prosent av arbeidsstyrken.¹² Disse kuttene medførte økte krav til effektivisering, som igjen la forholdene til rette for konkurranseutsetting, private innslag og valgfrihetsreformer innen helse-, skole- og omsorgssektoren. Kriseforståelsen var tverrpolitisk, og både den borgerlige Bildt-regjeringen og de sosialdemokratiske Carlsson- og Persson-regjeringene gjennomførte reformer. I denne prosessen var private aktører med profittmotiv mindre kontroversielt enn det har vært i Norge. Dette er noe av årsaken til at private innslag er mer utbredt i vårt naboland.

Selv om man finner flere innslag av private omsorgstilbydere, har det offentlige ansvaret for å sørge for at brukerne får et godt tilbud, altså kvaliteten på tjenestene. Men å definere kvalitet etter objektive standarder, som kan etterprøves, og har bred legitimitet, er utfordrende. I Sverige har det offentlige utviklet et kvalitetssikringssystem kalt QUSTA, som indekserer resultatet etter kriteriene kvalitet, oppfølging, sikkerhet, tilsyn og ansvar. Det overordnede ansvaret for kvalitetssikringen har en såkalt Medisinsk ansvarlig sykesøster (MAS), som er tilsatt i hver kommune. Det er også vanlig at de private leverandørene av tjenester har sin egen

medisinsk ansvarlige sykesøster. Hovedformålet med kvalitetsinstrumentet er å fastslå hva som regnes som godkjent kvalitetsnivå. Sekundært skal QUSTA identifisere rutiner som kan forbedres.

De ansvarlige for kvalitetssikringen av eldreomsorg i bydelen Hässelby-Vällingby, statsdelsnemden, består av 13 folkevalgte representanter. Disse har også ansvaret for å sjekke kvaliteten i de private virksomhetene, herunder Caremas drift av Koppargården. Det konkrete arbeidet med å følge opp virksomhetene er delegert til forvaltningen i bydelen, ledet av en statsdelsdirektør, som igjen har en avdeling for eldreomsorg, ledet av en avdelingssjef.

Falske påstander

Debatten om Carema-skandalen har dreid seg mer om virkelighetsbildet enn om kvaliteten i eldreomsorgen eller privat versus offentlig drift generelt. To vesensforskjellige bilder har blitt presentert om forholdene på Koppargården-sykehjemmet. Avisen *Dagens Nyheter*¹³ har hele tiden presentert et bilde av Koppargården som skandaledrevet, der griske profittaktører har tilranet seg fellesskapets midler på bekostning av brukerne. Et betydelig mer nyansert syn har *Dagens Samhälle* (avisen eies av svenske kommuner) vist frem, etter at de våren 2012 iverksatte den journalistiske granskningen av DNs påstander. I en kommentar 8. juni 2012 oppsummerte redaktør i DS, Mats Edman, avisens journalistiske tilnærming: "*Dagens Samhälle* (har) granskat fallet Koppargården mycket noga och publicerat ett antal undersökande reportager. Vårt syfte var aldrig att sätta åt DN, utan vi ville hitta "the story behind the story".¹⁴

DS har ikke presentert et diametralt motsatt bilde av Koppargården. Snarere har avisen i sin journalistikk påpekt flere kritikkverdige forhold. Men i motsetning til DN, har avisen brukt åpne og etterprøvbare kilder, og den har i større grad oppfylt kravene til balansert dekning. DN, derimot, har bidratt til å spre myter, noe vi kommer tilbake til.

Vårdfokus, tidsskriftet til det svenske Vårdförbundet (fagforening for helsearbeidere), foretok en uavhengig granskning og konkluderte på samme måte som DS: "Bildene av Koppargården i *Vårdfokus* 'reportage liknar till stora delar den bild som har förmedlats i granskningen som *Dagens Samhälle* nu har gjort."¹⁵ Også en rapport fra Timbros medieinstitutt, skrevet av Cecilia Stenshamn, konkluderer på samme måte som DS og *Vårdfokus*: Den såkalte Carema-skandalen er mest av alt en medieskandale.¹⁶

For å forstå hvorfor denne saken kunne utvikle seg til å bli en skandale av slike dimensjoner, er det nødvendig å vite om de ulike konfliktene som eksisterte på Koppargården. DN valgte å ta parti i disse konfliktene. Bakgrunnen er som følger: Carema Care hadde en avtale med det private helseforetaket Trygg Helse ledet av Anders Hellström, om legetjenester på Koppargården. Men etter en lengre tids konflikt mellom lege Yvonne Körner (konen til nevnte Hellström) og de sykehjemsansatte, ønsket Carema å si opp avtalen med Trygg Helse (det er formelt forvaltningen i landstinget som inngår avtale om legetjenestene), hvilket innebar at Trygg Helse ville tape flere millioner kroner. I september 2011 skrev Yvonne Körner et varselbrev til nemden i Hässelby-Vällingby, med påstander om dårlig styring på Koppargården. Hun fikk støtte av MAS i Hässelby-Vällingby, Marie Sundström, som har et nært personlig vennskap med Anders Hellström i Trygg Helse.¹⁷ Sundström uttalte at hun ikke hadde noen som helst grunn til å tvile på innholdet i brevet.

Dette brevet ble brukt som kilde da DN publiserte kritikken mot Carema høsten 2011. Den betente konflikten mellom Trygg Helse og Carema ble ikke nevnt. Faktisk var Anders Hellström hovedkilde til beskrivelsen av forholdene ved Koppargården.

Det er flere ting som svekker troverdigheten til Trygg Helse og DN. For det første hadde Trygg Helse på de tre årene de hadde legeansvaret på Koppargården, ingen anmerkninger eller formelle innsigelser mot forholdene på sykehjemmet. Det hadde heller ikke Marie Sundström. Først når Trygg Helse sto i fare for å miste legeansvaret på Koppargården i september 2011, varslet de om "skandaleforhold". Den som hadde meldt inn innsigelser, var Caremas egen medisinsk ansvarlige sykesøster i den nevnte perioden.

Det offentlige kvalitetssikringssystem QUSTA bekrefter at påstandene om "skandaleforhold" var feil. I 2010 oppnådde Koppargården 229 av maksimalt 280 kvalitetspoeng, noe som var en økning på to poeng fra 2008, og betydelig bedre enn i 2005, da sykehjemmet under navnet Råcksta ble drevet kommunalt og scoren kun var 156 poeng. Likevel valgte DN kun å forholde seg til Trygg helse og anonyme kilder i sin presentasjon av Koppargården. Avisen fant ingen grunn til å intervju de som faktisk var ansatt på Koppargården, i hvert fall fant de ingen som ville stå frem med navn. Alle ansatte som har ønsket å uttale seg om saken, har avvist påstanden om skandalelignende forhold. Fagforeningen Kommunal, som representerer de ansatte på Koppargården, har tatt sterk selvkritikk for unnfallenhet i denne saken. Fagforeningen innrømmer at de burde ha gått i rette med påstandene om skandale på Koppargården. *Dagens Samhälle* mener at fagforeningen sviktet sine medlemmer ved ikke å ta offentlig til motmæle mot påstandene om skandale.¹⁸

Det var åpenbart kritikkverdige forhold ved Koppargården, og flere har blitt påpekt i kvalitetsundersøkelser, både interne og eksterne. I SVT-dokumentaren "Vi gav dom vår pappa" avslørte programmet internt rot i arbeidslister og manglende videreutdanning.¹⁹

Dette er i og for seg riktig, men Carema hadde allerede 28. august samme år sendt ut en pressemelding²⁰ der disse manglene ble påpekt, og der de tok selvkritikk. Konsekvensen av rotet i selskapet var at tre personer måtte fratru sine stillinger i Carema, samtidig som 11 millioner kroner ble tilbakebetalt av kommunen som urettmessig vederlag.

Men, og det er viktig: Disse påpekningene er bagateller om vi sammenligner dem med de påstandene som ble fremmet om skandalen på Koppargården. Disse overnevnte forholdene er kritikkverdige, men som både fagforeningen Kommunal og gjennomgangen av DS dokumenterer: De illustrerer et forbedringspotensial, og slett ikke noen skandale.

Myter og virkelighet på Koppargården

I DNS presentasjon (som også har blitt gjentatt av andre medier) av Caremasaken har det fremkommet flere faktafeil og myter. Her er en oversikt over de mest seiglivede:

Myte: "Eierne av Carema tok ut milliardutbytte"

Fakta: Ambeakonsernets regnskap (2011) viser at det foreløpig ikke er tatt ut noe utbytte fra Carema Care. Derimot er alt overskuddet reinvestert i driften. Det er heller ikke riktig at overskudd har blitt overført til skatteparadis.²¹

Myte: "Tjenestene ble dårligere med Carema"

Fakta: I 2008 gjorde Carema en analyse av Koppargården, som da var kommunalt drevet. Sykehjemmet fikk "ikke godkjent" på samtlige 13 kontrollpunkter. De ansvarlige for kvalitetskontrollen i stadsdelsforvaltningen i Hässelby-Vällingby stilte seg helt bak resultatene. Kvalitetsmålinger fra samme forvaltning viste at Carema scoret bedre på kvaliteten i 2011 enn hva tilfelle var i 2008 – og betydelig bedre enn i 2004.²²

Myte: "Antallet sykepleiere ble halvert under Carema"

Fakta: MAS Marie Sundström påsto i DN at Carema hadde 17 sykepleiere ansatt, mens faktum er at de har 31,6 (årsanstållda) sykepleiere, som er 0,6 flere enn avtalen med kommunen tilsier.²³

Myte: "Bemanningen gikk ned under Carema"

Fakta: Bemanningen gikk opp under Carema. Under den kommunale driften var det 0,72 ansatt pr. beboer, og dette tallet økte under Carema til 0,76 i 2011.²⁴

Myte: "Det var høy dødelighet under Carema"

Fakta: Dødeligheten blant beboerne gikk ned under Caremas styre. Dødeligheten pr. beboer på Koppargården sank fra 1,01 under kommunal drift i 2007 til 0,77 i 2010 under Caremas ledelse.²⁵

Myte: "De ansatte måtte veie beboernes bleier for å øke inntjeningen"

Fakta: En av de mest seiglivede mytene som er knyttet til Caremaskandalen, er den såkalte påstanden om at Carema innførte et prinsipp om å veie bleier i den hensikt å tjene penger. Denne myten fortjener en utfyllende kommentar, da den har blitt gjort et stort nummer av i svenske medier. Myten gjentas i boken Blåkopi, der Wegard Harsvik skriver at Carema innførte en praksis hvor bleiene til de eldre skulle veies for "å utnytte bleienes fulle kapasitet".²⁶ Harsvik gjentar påstanden fra *Dagens Nyheter* (11.nov 2011)²⁷ om at veiing av bleier er innført for å spare penger. I ingressen til nevnte artikkel står det: "Anställda vid Carema har order att väga pensionärernas blöjor för att se om de är fulla eller om de kan användas ett tag till."

Faktum er at veiing av bleier er vanlig praksis både i private og offentlige sykehjem. Det skyldes ikke et ønske om å spare penger, men er et virkemiddel for å øke kvaliteten, noe blant annet søsterfagforeningen til Fagforbundet, Kommunal, ved leder Annelie Nordstrøm, bekrefter.²⁸

Faktisk har Sveriges kommuner og landsforeninger et eget program kalt "Nikola", der veiing av bleier er anbefalt som virkemiddel for kvalitetsutvikling. Formålet med Nikola er å bedre utviklingen på inkontinensområdet.²⁹ Den seiglivede myten avvises fullstendig i et blogginnlegg av en Caremaansatt.³⁰ "Jag har aldrig någonsin varit med om att man sätter på en använd blöja, vägd eller inte vägd. Minsta lilla fläck i blöjan så kastas den, bara för att det ska vara fräscht".

Dette innlegget, datert januar 2012, illustrerer hvordan et samlet svensk pressekorps gjentok myten, til tross for at flere faglige instanser, offentlige som private, forsøkte å korrigere oppfattelsen. Det ovennevnte blogginnlegget uttrykker en stor frustrasjon over at pressen i liten grad var interessert i alternative vinklinger. Fagforeningens egen granskning viser hvordan bleiemyten bidro til å gi et fullstendig feil bilde av situasjonen på Koppargården. Ansvarlig for granskningen, Hans Kilsved, mener medienes generelle dekning hadde alvorlige mangler og uttaler til *Dagens Samhälle* at det er skandaløst at bleiemyten fremdeles henger igjen som et bilde på vanstyre.³¹

Konsekvensene

Carema-skandalen bidro naturlig nok til et voldsomt politisk press, og det ble forventet at politikerne "måtte gjøre noe". Det enkleste var å si opp avtalen med Carema, uten å vente på en uhildet gjennomgang. Og det var nettopp det Sten Nordin, Moderaternas finansborgarråd i Stockholm, erklærte på en pressekonferanse 14. november 2011: "Som en direkte konsekvens av de siste tiders skrivelser, sier vi nå opp avtalen med Carema Care AB. Driften går tilbake i kommunal regi." Politikerne, i dette tilfellet representantene i statsdelsnemden i Hässelby-Vällingby, hadde altså ikke tid til å vente på en mer nøytral gjennomgang foretatt av sitt eget kvalitetssikringsorgan, men baserte seg på medias påstander. Hadde de ventet på denne gjennomgangen av Caremas drift, kunne muligens resultatet blitt annerledes.

I en rapport datert 22. november 2012 fastslo forvaltningen i Hässelby-Vällingby at virksomheten har utviklet seg i en positiv retning siden 2008, og at avtalen mellom kommunen og Carema Care følges i de deler som berører sosialtjenesteloven. Også på andre områder mener MAS at Carema har gjort forbedringer, men det påpekes samtidig at det finnes alvorlige mangler i deler av virksomheten, som må adresseres. I sluttrapporten, datert 13. desember 2011, skriver forvaltningen sin avsluttende kommentar til statsdelsnemden: "Forvaltningen har gjort en samlet vurdering og funnet at virksomheten stort sett fungerer bra. De avvik og områder for utvikling som har blitt identifisert, har forvaltningen formidlet til Carema med en tidsplan for å utbedre manglene".³² Med andre ord var det liten faglig grunn for politikerne til å si opp avtalen. Men da var det allerede for sent.

"Skandaler" i eldreomsorgen

Dagens Samhälle har i et spesialnummer om eldreomsorg (Nummer 6, 2013, publisert 14. februar) satt Carema-skandalen inn i en større sammenheng. DS har gjennomgått mediernes dekning av eldreomsorgen og funnet at bruken av ordet "skandale" har økt enormt de siste 10 årene, uten at det er noe grunnlag for å si at kvaliteten har blitt dårligere.

Siden 2002 har mediene brukt uttrykk som "skandale" eller "vanskjøtsel" mer enn 21 500 ganger. Seksjonssjef ved Sveriges kommuner og landsting (SKL), Anna Ingmarsson, sier til DS at det ikke er grunnlag for å si at kvaliteten har blitt dårligere, noe blant annet SKLs egne målinger viser. I henhold til DS sin granskning kan 137 hendelser i helsetjenestene mellom 2002 og 2012 klassifiseres som "skandaler". Av disse anslår DS at 45 tilfeller er isolerte hendelser som følge av feil eller mangler. 92 tilfeller faller under kategorien alvorlige systemfeil, hvorav mesteparten gjelder eldreomsorg, mens de resterende faller inn under andre typer helsetjenester. De aller fleste av tilfellene, 85 prosent, har funnet sted ved offentlige institusjoner, mens 15 prosent har funnet sted ved private virksomheter. 85 prosent vs 15 prosent er også forholdstallet mellom andelen offentlige og private eldreheim, hvilket tyder på at det ikke er grunnlag for å si at det har forekommet flere (eller færre) skandaler i det private, sammenlignet med de offentlig drevne sykehjemmene.

I henhold til DS sin granskning er ikke Koppargården ett av de 92 tilfellene som faller under alvorlig systemsvikt, men blant de 45 tilfellene som kan kategoriseres som et isolert tilfelle.³³

Kritikk av Dagens Samhälle og Timbro

Det er to kritiske merknader man bør ta med seg i vurderingen av Carema-dekningen i mediene og til den presentasjonen som er gitt her. Begge omhandler kildene som er benyttet i dette notatet: Forfatteren av Timbro-rapporten *Vanvård og presseetikk*, Cecilie Stenshavn, er gift med redaktøren i *Dagens Samhälle*, Mats Edman. I en artikkel i svenske Expressen uttrykker daværende redaktør i DN, Gunilla Herlitz, at Stenshavns forhold til Edman gjør rapporten verdiløs.³⁴ Verken Herlitz eller andre har påpekt feil eller mangler i Timbro-rapporten, men denne koblingen har blitt mistenkeliggjort og er således verdt å nevne.³⁵

Kritikken mot *Dagens Samhälle* er ikke irrelevant. Styreleder for avisen er PR-rådgiver Henry Stenson, som er samme person som håndterte krisehåndteringen for Carema i 2011. DN-redaktøren Herlitz mener på dette grunnlaget at man ikke kan utelukke at *Dagens Samhälle* har mottatt penger fra Carema for å skrive om saken.³⁶ Det foreligger imidlertid ingen dokumentasjon som tyder på at *Dagens Samhälle* har mottatt penger eller på andre måter hatt andre enn journalistiske motiver for å ettergå dekningen av Carema kritisk.

Og igjen: Argumentene som både *Dagens Samhälle* og Timbro bygger på er åpne kilder, hvor hvem som helst kan undersøke sannhetsgehalten. Så langt undertegnede kan se, har det ikke fremkommet vektige innsigelser til substansen i det arbeidet som *Dagens Samhälle* har gjort i dekningen av Carema-saken.

OPPSUMMERING

En av de viktigste lærdommene fra Carema-saken er at man skal være forsiktig med å tro alt man leser i avisene. Carema-skandalen har på mange måter fremstått som den perfekte medieskandale, der DN har utvist et slett journalistisk arbeid ved å følge anbefalingen om "aldri å sjekke en god story". Skandaleperspektivet ble raskt det styrende narrativ i fortellingen om Carema, til tross for at fakta fortalte noe annet. Mer enn noe annet understreker Carema-saken betydningen av kildekritikk.

Som DS sitt spesialnummer om eldreomsorg viser, har det gått inflasjon i mediernes bruk av "skandale", noe Carema er et godt eksempel på. Men til tross for at påstandene om skandale ved den Carema-drevne Koppargården er tilbakevist av både det offentlige ved MAS, av fagforeningen Kommunals egen granskning og av *Dagens Samhälles* grundige gjennomgang, benyttes fremdeles Carema-skandalen som eksempel på

privat vanstyre. En annen følge av de falske anklagene mot Carema, er at Stockholm besluttet å endre hele organiseringen av MAS-funksjonen i arbeidet med å kvalitetssikre tjenestetilbudet.³⁷

På den positive siden har Carema-saken vist at det finnes et mangfold innen svenske medier, og at ikke alle journalister følger det samme sporet. Videre har flere svenske journalister vært villig til å ta selvkritikk, og blant annet har den store svenske avisen, Expressen innrømmet³⁸ å ha publisert artikler som bygde på tvilsomme opplysninger. I så måte har det vært en øyeåpner, og selv om DN ikke ser noen grunn til å ta selvkritikk, har Carema-saken generelt og DS sin innsats spesielt, bidratt til å øke fokuset på kvalitetsjournalistikk.

Forfatter: Civita-notatet er skrevet av Eirik Løkke, rådgiver i Civita. eirik@civita.no

SLUTTNOTER

- ¹ <http://nrk.no/nyheter/distrikt/ostlandssendingen/1.7523947>
- ² <http://www.dagensamhalle.se/sida/carema-bakom-varidskandalen-2556>
- ³ http://www.fagforbundet.no/?article_id=68698
- ⁴ http://www.svt.se/2.149972/1.2585231/vi_gav_dom_var_pappa
- ⁵ <http://www.dagensamhalle.se/sida/carema-bakom-varidskandalen-2556>
- ⁶ <http://www.caremacare.com>
- ⁷ www.ambea.se
- ⁸ Pressemelding 13.nov 2012: <http://press.caremacare.se/files/press/caremac/201211149033-1.pdf>
- ⁹ Gjennomgang foretatt av Trygg Hälse A/S og Hässelby-Vällingbys statsdelsforvaltning gjengitt på side 29-34 i <http://www.timbro.se/bokhandel/pdf/9175668994.pdf>
- ¹⁰ <http://www.timbro.se/bokhandel/pdf/9175668994.pdf> Se side 14-15
- ¹¹ SCB, Nationalräkenskaperna (2009)
- ¹² <http://www.timbro.se/bokhandel/pdf/9175668994.pdf>
- ¹³ <http://www.dn.se/sthlm/sa-granskade-vi-carema>
- ¹⁴ Mats Edman skriver: Dessa reportage har visat at DN:s journalister på punkt etter punkt publicerat tendensiösa, okontrollerade och lögnaktiga uppgifter om situasjonen på Koppargården: <http://www.dagensamhalle.se/debatt/dn-staeller-sig-bakom-dem-som-ljurer-om-carema-skandalen-2914>
- ¹⁵ <https://www.vardforbundet.se/Vardfokus/Webbnyheter/2012/Maj1/Debatt-DN-har-fel-om-Carema-skandalen/>
- ¹⁶ Cecilia Stenshavn, Vanvård og pressetik, TIMBRO 2012
- ¹⁷ <http://www.dagensamhalle.se/sites/default/files/files/Carema.pdf>
- ¹⁸ Dagens Samhälle nr 6 2013, side 24
- ¹⁹ http://www.svt.se/2.149972/1.2585231/vi_gav_dom_var_pappa
- ²⁰ http://www.caremacare.se/hogertoppmeny/pressrum/medanledningavuppgifterimedia/caremacareisvtdokumentini_fran.4.11d98f60132eda143d280006558.html
- ²¹ Kilde: Ambearegnskapet 2011
- ²² Kilde: Hässelby-Vällingby statsdelsförvaltning
- ²³ Kilde: Hässelby-Vällingby statsdelsförvaltning
- ²⁴ Kilde: Hässelby-Vällingby statsdelsförvaltning
- ²⁵ Kilde: Trygg Hälse AS og MAS Marie Sundström
- ²⁶ Blå Kopi side 41
- ²⁷ <http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.771851-carema-vager-kissblojor-i-sparsyfte>
- ²⁸ Dagens Samhälle nr 6 2013, side 24
- ²⁹ <http://www.hi.se/sv-se/Arbetsomraden/Natverk-och-grupper/Nikola---Natverk-Inkontinens-Kommuner-och-Landsting/>
- ³⁰ <http://tekoppenstankar.wordpress.com/2012/01/07/darfor-vager-jag-blojor/>
- ³¹ Dagens Samhälle nr 6 2013, side 24
- ³² Kilde: Hässelby-Vällingby statsdelsförvaltning protokoll 22.nov og 13.des 2011
- ³³ Dagens Samhälle, Nummer 6, 2013. Se side 2-3.
- ³⁴ <http://www.expressen.se/nyheter/tankesmedja-carema-fick-felaktig-kritik/>
- ³⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Ad_hominen
- ³⁶ <http://www.resume.se/nyheter/media/2012/04/26/herlitz-dagens-samhalle-kan-ha-fatt-betalt-av-carema/>
- ³⁷ http://www.dagensamhalle.se/sites/default/files/files/25_s33-35.pdf
- ³⁸ <http://www.expressen.se/nyheter/tankesmedja-carema-fick-felaktig-kritik/>